

CARTIER Rotonda

Vasile Ernu este născut în URSS în 1971. Este absolvent al Facultății de Filosofie (Universitatea Al.I. Cuza, Iași, 1996) și al masterului de Filosofie (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj, 1997). A fost redactor fondator al revistei *Philosophy & Stuff* și redactor asociat al revistei *Idea artă+societate*. A activat în cadrul fundațiilor *Idea* și *Tranzit* și al editurilor *Idea* și *Polirom*. În ultimii ani a ținut rubrici de opinie în *România liberă*, *HotNews*, *Timpul* și *Adevărul*, precum și rubrici permanente la revistele *Noua Literatură*, *Suplimentul de cultură* și *Observator cultural*. Este unul dintre fondatorii și coordonatorii proiectului www.criticatac.ro

A debutat cu volumul **Născut în URSS** (Polirom, 2006, ediția a II-a în 2007, ediția a III-a în 2010, ediția a IV-a în 2013), care apare în anul 2007 și la editura *Ad Marginem* din Rusia, în 2009 la editura *KX – Critique & Humanism* din Bulgaria, în 2010 la editura *Akal* din Spania și la editura *Hacca* din Italia, iar în 2011 la editura *L'Harmattan* din Ungaria și la editura *Sulakauri* din Georgia. Cartea este în curs de apariție la editura *Clarusculo* din Polonia și la editura *Laguna* din Serbia. Cartea a fost nominalizată la *Premiul de debut* al revistei *Cuvintul*, *Premiul pentru Roman și Memorialistică* al revistei *Observator cultural* și *Premiul Opera Prima* al *Fundației Anonimul*.

Volumul a fost distins cu **Premiul pentru debut al României literare** și cu **Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România**.

În 2009 publică la *Editura Polirom* volumul **Ultimii eretici ai Imperiului**, care apare în anul 2012 la editura *Hacca* din Italia și e în curs de apariție la editurile *Ad Marginem* din Rusia și *El Viejo Topo* din Spania. Volumul a fost nominalizat la *Premiul pentru Eseu* al revistei *Observator cultural* (2009) și a primit *Premiul Tiuk! 2009*.

În 2010 publică (*Editura Polirom*), împreună cu Bogdan-Alexandru Stănescu, volumul **Ceea ce ne desparte. Epistolarul de la Hanul lui Manuc**.

În 2012 publică (*Editura Cartier*) volumul **Intelighenția rusă azi**.

Vasile Ernu (alături de Costi Rogozanu, Ciprian Șiulea și Ovidiu Țichindeleanu) este coordonatorul volumului **Iluzia anticomunismului. Lecturi critice ale Raportului Tismăneanu**, Editura Cartier, 2008.

www.ernu.ro

www.nascutinurss.ro

Vasile ERNU

Sînt un om de stînga

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr.24, sectorul 2, București.

Tel/fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Difuzare:

București: Strada Toamnei, nr.24, sectorul 2.

Tel./fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Chișinău: str. București, nr. 68. E-mail: cartier@cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Dorin Onofrei

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Iulia Vozian

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Vasile Ernu

SÎNT UN OM DE STÎNGA

Ediția I, noiembrie 2013

© 2013, Editura Cartier pentru prezenta ediție.

Cărțile Cartier sînt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ernu, Vasile.

Sînt un om de stînga / Vasile Ernu; cop.: Vitalie Coroban. -

Chișinău : Cartier, 2013 (Tipogr. „Bons Offices”). - 312 p. -

(Colecția „Cartier rotonda”).

500 ex.

ISBN 978-9975-79-857-0.

821.135.1(478)-4

E 70

Cuprins

Prefață

Cum să fim oameni de stînga? de G. M. Tamás7

Gîndind prezentul nostru

De la gulag la stenograme, sau cum am devenit radical 13

Mortul simbolic: între iubirea celor mulți și ura celor puținii. Lecția unei morți neanunțate 19

Dicționarul politic al anilor ZERO: de la dispariția societății civile la trădarea intelectualilor 24

Povestea Președintelui care a distrus Statul: despre temele & instituțiile-metaforă, efectul Lăzăroiu, teologiei puterii și alte cîteva istorii cu indieni și roșii galbene..... 37

Muzeul comunismului: povestea celor din Primăverii spusă celor din Ferentari 54

Cum se prepară un „cocktail Molotov”? Reportaj de la fața locului 60

Dreapta intelectuală conservatoare: de la ciine de pază la ciine de companie..... 64

Despre stigmatizare, sau de ce beau țăranul și popa din sat și Jeffrey Franks se laudă că nu..... 76

Cine îndeplinește funcția lui Potemkin în politica românească. Despre mită-crație, sau de ce mita nu trebuie și nu poate fi eradicată..... 85

Un spion la curtea domnitorului... și atenție la bufon 96

De la „partidul agață-tot” la „partidul-cartel” 105

Cîntecul de lebedă al României, sau cîteva gînduri despre dispariția statului român 108

Povestea despre cum se poate fura o țară, sau de ce Falsul Dimitrie apare în vremuri tulburi..... 120

Miturile dreptei românești, sau de ce pe lista de achiziții de protocol ale lui MRU nu sînt trecute prostituatele..... 127

Stînga intelectuală – de la „sectă” la grupuri.	
Lecțiile lui Pasolini.....	139
The White Negro, proletariatul leneș, sau cîteva gînduri despre hipsterii protestatari care vor să salveze România	149
Ortodoxie sau moarte? Ortodoxie sau modernizare? Stat modern sau religiarhie?	157
Manifestul cărții	173
Polemici locale	199
„Da, sînt un om de stînga.” Scrisoare adresată domnului Horia-Roman Patapievici	201
Mic îndrumar al intelectualului public, sau cum mai e posibil să fii de stînga într-o țară conservatoare	207
GENERAȚIA ZERO a politicii românești își face partid	215
Între specificul național al antimarxismului și marxismul cultural.....	221
Specetrele lui Lenin sau Lenin reloaded?.....	225
Cine va garanta nepolitizarea ICR? Scrisoare deschisă adresată prim-ministrului României Victor Ponta.	228
Despre ICR, Patapievici, societatea civilă și politică: cîteva chestiuni de principiu.....	232
Ciocnirea între „civilizați” și „necivilizați” în curtea țăranului român.....	237
Anii, 30 sînt în fața noastră.....	243
Spre Est	247
Berezovski – icoana neoliberalismului, sau scurtă istorie a victoriei capitalismului în Estul comunist	249
Ghid reflexiv și subiectiv asupra paradigmei culturale din Republica Moldova.....	263
Evenimentele din Moldova. Interpretări preliminare	272
Rugăciunea-punk care aruncă Rusia într-un războicivil cultural, religios și politic fără precedent	277
De ce Putin NU e un dictator? Pentru că a murit Moș Hasan!.....	305

Prefață

Cum să fim oameni de stînga?

de G. M. Tamás

Miracolul că există în România comentatori, columniști, publiciști, ziariști, sociologi, economiști, filosofi, esteticieni, critici de stînga este cu adevăratea fantastic – mai ales privit de la Budapesta, capitala reacțiunii europene. Vasile Ernu este printre creatorii unui jurnal digital influent, popular, incisiv, variat, controversat, de stînga, în românește – de necrezut! Comparativ cu peisajul politic din Europa Centrală, Balcanii sunt mult mai vii, mai îndrăzneți, mai rezezi. Știu cît de nemulțumiți sunteți, dar habar n-aveți ce ar însemna – din punct de vedere politic, estetic, intelectual – să petreceți o săptămînă, să zicem, în Slovacia. O țară, desigur, mult mai bogată decît Serbia, România sau Bulgaria, dar care se află, pare-se, în comă. În aceste stătulețe, unica temă (și unicul orizont spiritual) este Robert Fico sau Viktor Orbán.

Nu vă dați seama cît de fericit am fost cînd, recent, am participat la niște convorbiri îndelungate – trei zile pline – între stîngiștii români, și politica convențională, parlamentară sau nu, n-a fost nici măcar menționată. Delir!

Vasile Ernu a întocmit un volum publicistic care se numește cartea unui om de stînga. Terific. Dar ce înseamnă astăzi să fii un om de stînga?

Voi oferi cîteva răspunsuri sincer dogmatice.

Să începem, tovarăși, cu niște chestiuni simple și – pentru noi – evidente. Un om de stînga este, în primul rînd, *o femeie* de stînga. Mai ales în Europa răsăriteană, unde condiția umană tot se mai conjugă și se declină la masculin. Pentru o persoană de stînga, nu există o preferință morală pentru bărbați sau femei atractivi/e sexual, tineri/e, sănătoși sau sănătoase. Tipul reprezentativ al societății prezente este învăluit în aureola succesului, rezultatelor, reușitei, cuceririi, agresivității, activității, flexibilității, vitezei, schimbărilor subite, mobilității extreme, versatilității, eleganței.

Cu alte cuvinte, a dominației.

Un om de stînga suspectează tot ce poartă amprenta dominației, stăpînirii, superiorității.

Seducția dominației în varianta contemporană este de natură estetică și culturală. Orice tip de superioritate apare *frumos*, bine format, strălucit, șlefuit. E o stranie *promesse du bonheur*: la sfîrșitul călătoriei se află o nouă schimbare, cu o altă promisiune extatică, o altă vilegiatură, mișcare, deplasare, un provizoriu permanent, glorios. Dacă un neoconservator *branché* citește aceste pagini, va găsi aici un cult pervers al eșecului, al nenorocului. Un om de stînga se va abține de la luminozitatea radicală, de mare frumusețe artizanală, a dominației abstracte, unde condiția de a fi asuprit și exploatat nu e numai abjectă, regretabilă, dar este și urită, întunecată: o nefericire care este *causa sui*.

Superioritatea – dominația ca o condiție care se atribuie unei atitudini și unui tip uman, nu ca o consecință a unor practici sociale – nu va sugera astăzi, ca în trecut, că umilirea celor de jos, inegalitatea, discriminarea sunt *juste*, ci că sunt *splendide și seducătoare*.

Priviți numele străzilor: voievozi, logofeți, caimacami, poeți laureați, generali, savanți premiați – în general, oameni victorioși. Faima aparține învingătorilor. Admirația se cuvine celor care simbolizează dominația și superioritatea. Statuile, monumentele, plăcile comemorative ne șoptesc că ordinea aceasta este firească. Clădirile care sunt metaforele stăpînirii ultime – ale celei divine –, catedralele, sunt înalte, arată spre sus. Zgîrie-norii, metaforele dominării abstracte – nu burghezia domină, ci capitalul neînvins de nimeni și de nimic – sunt degetele divinității anonime, obiective: ne arată cerul gol. Capitalul se

confruntă cu stelele: a devenit cosmic – și nemaipomenit de frumos, ca cerul înstelat însuși.

Omul de stînga este adversarul meschin al acestei ordini cosmice – cosmic înseamnă frumos cîndva și continuă să fie splendid. Frumos și firesc: o combinație invincibilă.

Dar, cum noi nu suntem adulatorii izbîndei, pentru noi, faptul că victoria e victorioasă și triumful e triumfant este numai o platitudine plată.

Triumful și gloria sunt întruchipările dominației, deci expresii glaciale ale asupririi, ale exploatării, ale inegalității, ale mizeriei umane, unde omenirea smerită servește ca fundal cenușiu pentru splendoarea abstractă, o sferă unde se concentrează cunoștințele, acțiunea, proiectele pentru viitor, perfecțiunea formală, inteligența curajoasă și visătoare. Capitalul este mult mai frumos decît omenirea.

Și nu numai că e mai frumos, dar e și mai variat, mai bogat, mai interesant.

În cosmosul capitalului, diferența e supremă. Tînăr, avut, hetero, mascul, alb, arian, învățat, sănătos, activ, acceptat, popular, recunoscut, agreat, omul capitalului are inițiativa, avantajul strategic (existențial, estetic, militar și polițienesc) – opus celor bătrîni, săraci, LGBTQIA, femei, negri, semiți, incultți, bolnavi, leneși, respinși, umiliți, neapetisanți, neiubiți, fără putere, deci fără istorie, fără scenariu: cine ar vrea citească un roman despre cei din urmă?

Noi suntem plicticoși, noi, oamenii de stînga.

Opoziția fundamentală față de putere înseamnă a te opune succesului. Fiindcă succes, reușită, cîștig, distincție sunt egale puterii, iar puterea nu este nimic altceva decît o distribuție inegală, antiegalitară și moral neutră a fericirii.

Nietzsche avea dreptate: stînga – în formularea sa: creștinismul, democrația și socialismul – este dușmanul orînduirii agonistice, al ordinii libertății pentru cei puternici, energici și talentați, libertate care poate fi susținută numai de sclavie, o situație decrisă de termenul „cultură”. Cultura este întemeiată pe sclavie – foarte clar și perfect adevărat.

Stînga urăște această fericire și această cultură.

Supraomule, noi, barbarii, îți declarăm război.

Gîndind prezentul nostru

De la gulag la stenograme, sau cum am devenit radical

Scrisoare către prieteni

Vin dintr-un mediu foarte optimist. Nu-l sperie ușor gula-
gurile, foamea, penuria sau alte crize politice și sociale. Sînt
educat ca orice tragedie sau lucru rău care mi se întîmplă să-l
fac pozitiv, să scot din el ce e bun și util pentru mine și socie-
tate. Sînt un om optimist, dar ce am văzut în discuțiile pe care
le-am avut zilele astea cu amici de-ai mei m-a descumpănit.
De mult nu am mai văzut ca oamenii mei apropiați, plini de
optimism, de viață, de proiecte să cadă într-o asemenea stare
de disperare. E mai mult decît disperare. Sînt oameni care
acum au capotat, care nu mai au niciun orizont de sens.

Sînt ca la căpătiul unui om muribund, care știi că o să mai
trăiască încă 30-40 de ani, dar care acum își dă duhul fiindcă
și-a pierdut speranța și sensul. Întrebarea mea a fost simplă:
de ce acest lucru se întîmplă acum? Care sînt cauzele a ceea ce
se întîmplă? Cum de nici Stalin și nici Ceaușescu nu au putut
să ne distrugă sensul și speranța? Cum de am ieșit mult mai
optimiști, cu mult mai multă poftă de viață și speranță, dintr-o
perioadă sumbră, și „aceștia” au reușit să distrugă tot? Cum e
posibil? Ce se întîmplă cu noi?

Un bun amic, care, din disperare că nu poate să-și facă meseria aici, a plecat din țară, un intelectual remarcabil, Dan Ungureanu, îmi spunea amărît de undeva, de prin Canada: „Sub regimurile totalitare, disidența e posibilă. Sub dictaturi, revolta e posibilă. În regimurile clientelare, nici disidența, nici revoluția nu sînt posibile. Românii nu mai vin la demonstrații, fiindcă demonstrațiile nu duc nicăieri. Într-un regim democratic, demonstrațiile și grevele cresc presiunea opoziției asupra guvernului. În regimurile clientelare, opoziția e la fel de clientelară ca și puterea. Românii nu mai vin la manifestații, fiindcă n-au împotriva cui manifesta. În totalitarism, o singură persoană era responsabilă pentru toate nenorocirile, pentru sărăcie, mizerie și supravegherea polițienească. Era simplu de înlăturat. În sistemul clientelar, hidra cu numeroase capete, răsturnarea nu e posibilă”.

Ceva s-a întîmplat grav zilele acestea, care practic a scos la iveală esența problemelor noastre. Ce anume? Ce este grav în toată această poveste cu stenogramele, în definitiv? Am avut mineriade, am avut crize economice și nu a fost atît de grav. De ce acum? De ce disperăm acum? Faptul ca animalul politic Bănescu a fost înhăitat cu animalul media-economic Vîntu? Nu, acest lucru era cunoscut și se încadrează într-o logică a tipului de politică ce se face de ceva vreme nu numai la noi. Că animalul politic Bănescu l-a pocnit peste bot pe animalul media-economic Vîntu pentru că acesta i-a atins progenitura? Nici asta nu e grav. Înțelegem, e uman și, mai ales, animalic. O adevărată „biopolitică”. O fi grav că Vîntu se comporta cum se comporta cu jurnaliștii? Nu foarte, asta se întîmplă în orice companie de tip capitalist care se respectă, doar că gradele de „rafinament” sînt diferite. Că jurnaliștii se lăsau tîrîți în diverse combinații lipsiți de o minimă deontologie, o fi grav? Dar nici asta nu ne poate șoca, mai ales după experiența comunistă, unde am de-

pășit orice limită a lașității. Oare? Eu zic că acum arătăm că se poate și mai mult. O fi grav că anumite servicii ale statului manipulează informațiile cum vor ele, iar justiția e pe din afară? E grav, dar nu acesta e ultimul sens al afacerii stenogramelor.

Ce e cel mai grav însă în toată această poveste a stenogramelor? Discutând cu amicii mei, mai toți într-o fază de preinfarct existențial, mi-am adus aminte de o poveste care m-a impresionat enorm și care îmi explică esența a ceea ce se întâmplă acum. Există un scriitor rus, care este întruchiparea suferinței secolului al XX-lea. A fost arestat încă de tânăr prin anii '30 ai secolului trecut și a trecut prin cele mai cumplite lagăre de concentrare și clinici psihiatrice. Este primul care scrie despre GULAG și este nedreptățit de toată lumea, de la comuniști la liberali. A scris, poate, cea mai importantă carte despre spațiile concentraționale pe care a dat-o literatura universală. Autorul-Om se cheamă Varlam Șalamov, iar cartea, *Povestiri din Kolima*.

Ascultați mai departe povestea, despre care am mai amintit în cap. XVI al „ereticilor” mei. Nu mai e mult. Șalamov încearcă să ne descrie viața de zi cu zi în gulag, iar ce se întâmplă acolo apare ca o societate umană cu oameni-funcții, cu oameni-poziții, cu reguli diverse, cu încălcările acestor reguli etc. El înțelege foarte bine că e o societate umană într-o stare de excepție, care trăiește în condiții umane duse la extrem. El știe că sensul-scop al gulagului este să te distrugă, iar sensul-scop al deținutului e să mai trăiască încă o clipă, să mai lupte pentru încă o fărîmă de viață. Șalamov știe că tocmai această formă extremă de viață scoate în evidență mult mai bine mecanismele societății umane, libere și, mai ales, sensul societății politice. El observă ceva excepțional. Anume că, pînă și în acea condiție inumană pînă la un anumit moment, există un echilibru: gardienii puterii, oricît de aberanți erau, lucrau cu un minim

de reguli clare, iar deținuții aveau modalități de a crea reguli ale jocului. Aceste reguli, chiar dacă fragile, existau totuși. Că între diversele categorii de deținuți, de la cei politici la infractorii mărunți, existau anumite cutume care făceau ca acea comunitate aproape inumană să aibă niște reguli care dădeau un minim de sens politic. Șalamov știe bine că, pentru a păstra ultimul gram de umanitate, ultimul sens al unei comunități este sensul politic: reguli, coduri, retorici, întrebări, negocieri.

Și aici intervine o ruptură fundamentală care se leagă și dă sens evenimentelor care se întâmplă acum la noi. Apare în joc o mică comunitate, pe care el o numește neoameni, numiți în argoul rusesc *blatnoi*, un soi de bandiți care, impunând o ordine a „naturii”, a haosului, a forței biologice, fac ca toate aceste minime reguli să devină nefuncționale și ne semnificative. Concluzia fascinantă a lui Șalamov este radicală. De acum încolo, acest tip de om nu trebuie să se mai supună decât „voinței corpului”. „Etica” lumii *blatnoi* distruge ultima fărîmă de relaționare umană, ultimul element al societății umane. Morala e cinică: omul devine om nu pentru că e „creat de Dumnezeu”, nu pentru că are „calități spirituale”, nu pentru că e „animal politic”, ci fiindcă este „cel mai rezistent fizic”, „cel mai rezistent animal”. Adevărul spus de Plaut, *Homo homini lupus*, este doar parțial. În realitate, omul îi este omului nu numai lup, ci și urs, și vulpe, și leu, și hienă, și toată încrengătura de animale posibile.

Într-o lume în care domină astfel de judecăți și practici, se creează vidul politic. Într-o lume a „eticii” biologice, animale, în care doar instinctul animal e admirat, doar profitul cu orice mijloace, în care doar forța fizică și regulile „copacului, pietrei și cînelui” sînt acceptate, politicul dispare. Înaintea morții – sensul ultim al „zonei” – dispare politicul, elementul minimal necesar unei societăți umane. Marea lecție pe care ar trebui să ne-o reamintim mereu e cinică și, din păcate, nu corespunde

cu predicile noii puteri. Nu politicul, nu ideologicul, nu excesul – cu toate că și acesta poate crea mari probleme – au creat gulagul, totalitarismul, dictatorii, ci tocmai lipsa acestora. Spus și mai abrupt: „rezistența prin cultură”, retragerea din politic nasc monștri ceaușiști și staliniști.

Mă veți întreba: și ce treabă are gulagul cu stenogramele din perioada României democratice postcomuniste? Ei bine, cred că are foarte mare legătură. Părerea mea este că ne aflăm exact în acest punct. În astfel de societate de tip glamour-gulag, cum numesc eu societatea actuală în care trăim, în care ne mândrim cu lanțurile de aur și cardurile bancare, totuși mai există un minim de repere și reguli. Spațiul politic este absolut necesar pentru a păstra o fărîmă de umanitate. Iar pentru ca politicul să funcționeze la parametri minimi, el are nevoie de un anumit spațiu între actorii politici, de minime reguli, de minime coduri și de o minimă „vestimentație” retorică. Tot ce apare în acele stenograme, știam cu toții de mult; nu trebuie să fim ipocriți. Însă modul de publicare a lor schimbă radical datele problemei, căci presupune renunțarea la minima retorică de protecție, minimul câmp necesar negocierilor. Aici, totul apare în goliciune maximă. Când oamenii apar goi, de la președintele Băsescu la afaceristul Vîntu și de la jurnalist la cetățean, politicul, ultimul element care ne mai dă umanitate, se dizolvă. Între Băsescu și Vîntu, pro și contra, dispar diferențele, intrîndu-se în promiscuitatea sensului politic. Oamenii goi pot face nu politică, ci altceva. Oamenii goi nu fac politică, ei intră în cu totul alt câmp semantic: spațiul pietrei, al animalicului, al instinctelor. Nu vorbesc de oamenii goi în intimitatea lor, ci de o societate care se dezgolește în văzul tuturor, renunțînd la un minim de reguli și coduri. Noi am dizolvat politicul la puterea a doua: ne-am dezgolit și, mai mult decît atît, și fără reguli. Din acest moment, intrăm în spațiul puterii biologice, animalice,

a pietrei și bîtei (dar și a tehnicii), căci politicul împreună cu toate instituțiile sale s-au dizolvat. Doar o anumită inerție mai funcționează. Speranța și sensul nu mai există. Astfel că ceea ce nu a reușit nici gulagul și nici dictatura ceaușistă a reușit această nouă societate care nu duce nicăieri. Sîntem, din punct de vedere politic, cu toții în moarte clinică.

Și ce-i de făcut? E clar că ce s-a întîmplat zilele acestea a fost un capăt de drum. Proiectul neoliberal *updatat* în România după modelul clientelar a luat sfîrșit. Și nu contează atît de mult că el s-a sfîrșit, ci că ne-a sfîrșit și pe noi, cetățenii acestei țări. Problema și mai mare e că sfîrșitul poate dura ani de zile, zeci de ani, perpetuîndu-se pînă cînd o forță nouă, radicală, o va înlătura de la putere. Din păcate, nu mai e posibil să o înlăturăm prin mecanisme *soft*, prin alegeri. Ce alegem? Între aceiași, și aceiași care au doar culoarea la fular diferită? În acest moment se pune problema unui proiect radical, diferit, care să aibă curajul să chestioneze societatea în care trăim de o cu totul altă manieră. Dar asta e o altă poveste.

Octombrie 2010, *CriticAtac*

Mortul simbolic: între iubirea celor mulți și ura celor puțini. Lecția unei morți neanunțate

Tradițional, se spune că necazurile, tristețea sînt momente de reflecție mult mai prielnice decît bucuria. Moartea este poate momentul cel mai important în care ar trebui să ne oprim puțin și să încercăm să analizăm ce se întîmplă cu noi, cu oamenii din jurul nostru, cu viața noastră. Fenomenul „morții lui Păunescu” a scos la lumină, poate mai bine ca niciodată, cîteva fenomene importante. Fără a avea pretenția unui text exhaustiv, voi încerca să arăt care a fost marea lecție, cel puțin pentru mine, a acestui fenomen. Nu mă întreb cine este, ce a însemnat Păunescu, ci ce s-a văzut la moartea lui.

Trăim încă din infrastructura și producția culturală din epoca ceaușistă

Acum cîteva luni, afirmam destul de tranșant că infrastructura și economia României trăiesc încă din resursele perioadei anilor '70-'80 ai epocii ceaușiste. Stîlpii ceaușiști și cablurile fragilei industriei postcomuniste: dacă se dărîmă stîlpii, se duce naibii toată industria postcomunistă. La fel e și cu drumurile, clădirile și mai toată infrastructura de bază. Nu numai infrastructura ceaușistă este cea care încă ține în viață economia românească, ci și reursele umane ale acelei epoci alimentează

o mare parte a aparatului privat și de stat. Nu e un elogiu adus acelei epoci, ci o constatare cinică și lucidă. Din păcate, foarte puține lucruri au fost făcute în acești 20 de ani de tranziție spre neoliberalism. Datele statistice arată îngrijorător. Zilele acestea însă „parastasul național” a mai arătat un lucru foarte grav: nu numai economic și educațional, ci și cultural, o mare parte a populației acestei țări este plasată în anii '70-'80 ai secolului trecut. Reacția unei majorități zdrobitoare ne-a arătat că „România profundă” trăiește încă din acele resurse culturale. Eu cred că e o mare greșeală să reproșăm poporului că a rămas acolo. Să aducem reproșuri propagandei? Revenim imediat și la ea. Nu. Nu reproșurile și acuzele sînt calea înțelegerii acestui fenomen. Trebuie să ne întrebăm: de ce s-a întîmplat aceasta?

Părerea mea e că vina, cauza se află altundeva. Marea problemă, cred eu, aparține elitei intelectuale (dar și politice) actuale, care nu a reușit să producă mai nimic coerent și consistent în materie de cultură. Avem o pătură culturală lipsită de proiecte. Ceea ce s-a întîmplat în spațiul economic s-a întîmplat și în spațiul cultural: trăim din infrastructura și producția perioadei comuniste. Economic, nu am reușit să producem niciun proiect, niciun obiectiv de interes comun, ci numai cîteva case private, ghetouri de lux pentru o mică elită, și să ne înrolăm în armata consumatorilor și a forței de muncă ieftine. În spațiul cultural, am făcut cam același lucru: mici ghetouri concentrate în cîteva orașe și domenii (în film, teatru sau literatură etc.), unde producem pentru o mică elită sau pentru export; mici structuri culturale pentru o elită care e departe de propriul popor, pe care nu-l cunoaște și-l disprețuiește cu trufie. În cultură e ca și în educație: producem cîteva olimpici medaliați internațional cu care ne mîndrim și ne autoamăgim, iar nivelul mediu este foarte scăzut. Iar poporul trăiește din acea infrastructură și producție culturală de acum 30-40 de

ani, o producție care este într-o continuă stare de degradare. Dezmembrăm, reciclăm și vindem cultura din acele vremuri la fel cum am făcut cu fabricile și uzinele: vindem CD-uri și cărți cu producții vechi (a se vedea suplimentele ziarelor și revistelor de mare tiraj), vindem fier vechi pentru a mai trăi câteva zile. Poporul trăiește din asta, elita însă s-a retras în ghetourile culturale exclusiviste sau în „paradisuri fiscale”, unde produce pentru export și pentru propriul cont bancar.

Marea ruptură dintre intelectualitate și popor

În aceste zile s-a văzut, cum rar se poate vedea, ruptura care există între popor și elita intelectuală, *establishmentul* cultural, care la noi este plasat „de partea cea bună”. Ruptura și „ghetozarea” se adâncesc cu o viteză mult prea mare. Dacă ceva vreme în urmă, intelectualitatea era doar ignorantă și disprețuitoare față de propriul popor, acum, odata cu „dispariția lui Păunescu”, care în acest caz are doar funcția unui indicator simbolic, vedem că prăpastia dintre cele două grupări este mult prea mare. Și aceasta transpare din modul în care s-au raportat cele două grupări la „obiectul-simbol Păunescu”. O parte îl adulează, o parte îl urăște. Poporul face ce știe el mai bine: lucrează cu o „retorică” și o „tehnică” tradițională. Mortul se bocește și se vorbește de bine. De data asta, acest „mort simbolic” este una dintre singurele surse de alimentare cultruală. *Establishmentul* intelectual, spre dezamăgirea tuturor, nu se ridică deasupra popoului din care iese: el doar urăște. „Mortul simbolic” se află între iubirea celor mulți și ura celor puțini.

Am citit cu mare atenție textele scrise în acele zile de vajnicii luptători anticomuniști și am văzut foarte puțină analiză și raționalitate detașată, decentă, și enorm de multă frustrare și

ură. Aș fi preferat să citesc texte care să mă facă să înțeleg „fenomenul Păunescu”, „cenaclul Flacăra”, mecanismele modului în care propaganda și cultura de masă s-au regăsit în cadrul acestui fenomen. NU, am primit doar etichete cu „menestrelul ceaușist” și multe metafore, care îndeplineau nu o funcție de cunoaștere, ci se transformau într-o retorică a emoțiilor, plină de resentiment și ură. Știm de la Hannah Arendt că e foarte grav cînd o metaforă începe să îndeplinească o altă funcție decît cea pe care o are. *Establishmentul* cultural românesc a arătat că nu numai poporul a rămas în anii '70-'80, ci și el, cu toate pretențiile, dichisurile și stilistica afișată. Concluzia la acest capitol: *establishmentul* intelectual trăiește în aceeași perioadă, în *acele vremuri*, chiar dacă și-a schimbat aparent discursul și vestimentația, însă e tot mai rupt de restul lumii. Trăim cu toții în *acele vremuri*, dar total separați unii de alții.

Cine s-a schimbat și cine mimează schimbarea?

Încă un lucru care te pune pe gînduri este faptul că cea mai mare parte a populației nu este afectată aproape deloc de toate „hoardele” ideologice care trec și vin: „turcii și tătarii” vremii trec, poporul își vede de treabă. Nu știu dacă trebuie să ne bucurăm sau să ne întristăm, însă e clar că toată propaganda ultimilor 20 de ani, de la cea virulent anticomunistă la cea neoliberală de tip colonialist, nu a afectat cu nimic starea de fapt a populației de bază a acestei țări. Repet: nu știu dacă e un semn bun sau nu, însă e clar că toate tomurile scrise depre acel regim, toate „condamnările” oficiale și neoficiale, toate instituțiile create, toată propaganda neoliberalismului triumfalist au un efect aproape zero asupra părerilor populației față de acea perioadă.

În același timp, privind mai atent, vedem că ambele grupuri lucrează în esență cu același tip de discurs și retorică: poporul iubește și „dedică” osanale și bocete, iar intelectualii urăsc și „dedică” blesteme. Oare nu toți au rămas în același tip de retorică, de discurs, de paradigmă și totul este doar un flux energetic cu plus și minus? Mă întreb dacă nu cumva cei care cu adevărat au păstrat cel mai bine structurile statului de tip autoritar, mecanismul structurilor de tip ceaușist sînt intelectualii și nu neapărat țărani și muncitorii? Din cîte îmi amintesc eu, cei din urmă au fost primii care au renunțat sau și-au pierdut structurile în care activau, CAP-urile, fabricile și uzinele, pe cînd elita intelectuală nu a renunțat la privilegiile de care se bucura. Cele mai puternice „CAP-uri” postcomuniste sînt Universitățile și alte structuri organizaționale dominate de elita intelectuală. Pe acolo nu a trecut nicio boare de schimbare: clanuri, familii, grupuri. Cu excepția faptului că a dispărut acel portret din birouri, fiind înlocuit de „noile icoane” UE și NATO, iar foștii membri de partid se regăsesc sau slujesc altor partide, lucrurile chiar s-au înrăutățit. Intelectualii, avînd instrumentul retorico-discursiv la îndemînă, au știut să-și joace mai bine cartea, făcînd un joc cu puterea postcomunistă mult mai abil: schimbăm ambalajul, păstrăm conținutul. Țăranii și muncitorii, din păcate, au pierdut conținutul și au rămas doar cu bocetul. Chiar și cînd apar noi instituții, intelectualii lucrează pe aceleași principii corporatiste, de grup, de subordonare clientelară și mai puțin pe competențe și proiecte. Iar rezultatul se vede: toată țara urăște sau iubește, mai nimeni nu explică și nimeni nu mai înțelege nimic. Și parastasul, și carnavalul s-au generalizat, căci țara, dacă mai poate fi numită așa, este într-un grav proces de descompunere.

Noiembrie 2010, *CriticAtac*